

реалізуються через діяльність Національної поліції України стосовно тих чи інших суспільних відносин. Під гарантіями розуміється система правових та неправових умов та заходів, які передбачені або застосовуються для належного та правомірного здійснення превентивної діяльності, забезпечують фактичну реалізацію, охорону та захист прав, свобод та законних інтересів суб'єктів відповідних правовідносин [2, с. 46–50].

Наостанок відмітимо, що превентивна діяльність Національної поліції України є відносно новим напрямком діяльності, адже не можна ототожнювати превентивну діяльність та попередження правопорушень. Відтак, дослідження питань, пов'язаних з адміністративно-правовим забезпечення такої діяльності є актуальним та потребує уваги учених, адже одним з безумовних пріоритетів правової демократичної та соціальної держави є забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод людини та громадянина. А превентивна діяльність Національної поліції України є напрямком, котрий дозволить максимально їх забезпечити.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 21.04.2019).

2. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46–50. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nashp_2014_4_9.pdf (дата звернення: 21.04.2019).

Одержано 25.04.2019

★

УДК 343.56

Дарія Олександрівна Васильєва,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Виявлення та дослідження причин та умов окремих видів злочинів та злочинності в цілому дозволяє розкрити суть даного явища, пояснити закономірності його походження, виявити тенденції змін у структурі та рівні злочинності, визначити стратегію та розробити ефективні запобіжні заходи.

Традиційно у кримінології прийнятий підхід до поділу факторів детермінації злочинів на об'єктивні та суб'єктивні, дослідження яких здійснюється в єдності на основі комплексного аналізу.

Що стосується злочинів у сфері грального бізнесу, то факторами об'єктивного порядку є їх політико-правові, економічні, організаційно-управлінські причини та умови; суб'єктивного порядку – ідеологічні та психологічні фактори.

Політичні фактори безпосередньо вплинули на ситуацію, яка склалася у теперішній час із гральним бізнесом в Україні. Політичне рішення щодо його заборони, з одного боку, не призвело до подолання причин злочинності у цій сфері правовими заходами, з іншого боку, обумовило загострення негативної ситуації, що склалася у гральному бізнесі.

З моменту заборони грального бізнесу у 2009 році пройшло майже 10 років, але і зараз цій сфері притаманні велика кількість порушень, значна криміналізація, критичне підвищення ступеня її соціальної шкідливості. У 2018 році в Україні діяли майже 2 тисячі нелегальних закладів грального бізнесу, що прикривалися вивісками лотерей [1], вільно працюють онлайн-казино, заборонені у 2011 році, незалежно від того, в якій країні розташований ігровий сервер. Методи контролю за такими сайтами виявилися неефективними: азартні ігри з українського інтернету нікуди не зникли, але перестали обкладатися податками та приносити дохід у бюджет держави. За підрахунками Міністерства фінансів, азартні ігри змогли б приносити не менше 5 млрд грн додаткового доходу у державний бюджет, причому частка онлайн-казино в цьому сегменті становить близько 20 % [2].

Щодо чинного законодавства, то поширенню злочинності та ускладненню запобігання їй сприяють проблеми правового забезпечення у сфері грального бізнесу. Відповідно до Аналітичних матеріалів щодо ситуації з ігровим бізнесом, підготовлених Міністерством фінансів України, ця ситуація сама по собі є криміногенною. Закон чітко не визначає що таке лотерея та забороняє обмежувати оператора у проведенні будь-яких видів лотерей. Вказані положення дають можливість операторам проводити лотереї, які не відрізняються від заборонених азартних ігор на гральних автоматах та тоталізатор (букмекерська діяльність); позбавляють Мінфін можливості встановити Ліцензійними умовами вичерпний

перелік видів (класичних) лотерей для операторів. Законодавством не визначено обмеження для максимального розміру призового фонду, що дає можливість операторам мінімізувати відрахування до державного бюджету.

У теперішній час існує нагальна потреба в системному регулюванні сфери азартних ігор спеціальним законом. Саме законодавче регулювання здійснення грального бізнесу забезпечить суттєве зниження рівня злочинності в цій сфері, хоча б з тієї причини, що, в будь-якому разі, певна частина тіньових підприємців скористується можливістю не порушувати закон, а невинуваті гравці отримають законну можливість задовольняти свій азарт. Це є ще одним доказом взаємозв'язку об'єктивних (політичних, правових) та суб'єктивних (психологічних) факторів злочинів у сфері грального бізнесу.

Економічні фактори, з одного боку, не дозволяють відмовитися від грального бізнесу взагалі, оскільки це економічно недоцільно, з іншого боку, є основною причиною вчинення при здійсненні цієї діяльності злочинів, навіть у незабороненому секторі. По-перше, гральний бізнес, як і будь-який інший, націлений на отримання прибутку, що є рушійною силою його розвитку, навіть у неправовому полі. По-друге, дохід є мотивом гравців, який спонукає їх до гри, не зважаючи на її ризики економічного, правового, морального характеру. Ці фактори є об'єктивними, їх треба урахувати при розробці заходів правового регулювання грального бізнесу. Ці фактори загострюються у період економічних криз та нестабільності, коли знижуються реальні доходи населення, відчувається дефіцит фінансових ресурсів, зростає безробіття. В Україні в середньому понад 60 осіб із 100, які вдаються до зайняття гральним бізнесом, не дивлячись на його кримінально-правову заборону, є безробітними, що вказує на суттєвість значення цієї причини в механізмі детермінації цього злочину. На думку багатьох учених-кримінологів, зменшення рівня злочинності прямо пов'язане із розв'язанням проблеми поліпшення матеріальних умов життя людей. Цю тезу підтверджують і дані досліджень, згідно з якими велику кількість злочинів вчиняють особи без постійного місця проживання чи постійної роботи, які знаходяться на межі крайньої бідності.

Організаційно-управлінськими факторами злочинів у сфері грального бізнесу є такі, як невиконання приписів центральних

органів влади, бюрократизм, недотримання законів, помилки у доборі керівних кадрів тощо. Визначальну роль в детермінації незаконного грального бізнесу ці фактори відіграють тому, що зайняття гральним бізнесом є злочином, що триває, отже відсутність або неефективність діяльності, спрямованої на виявлення його проявів, або неадекватна реакція на його здійснення з боку державних органів, уповноважених на здійснення управління та контролю в цій сфері, призводять до продовження його вчинення та збільшення шкоди, яку він наносить суспільству. Так, правоохоронні органи в ході протидії незаконному гральному бізнесу не враховують його особливості, що є причиною невиявлення великої кількості гральних закладів, переважної більшості учасників їх діяльності, особливо організаторів та пособників, а також обумовлює низьку якість проведеного розслідування, що в суді призводить до виправдання винних осіб або повернення матеріалів прокурору. Звичайно, не лише діяльність правоохоронних органів містить фактори детермінації незаконного грального бізнесу. Неефективність і навіть шкідливість для суспільства можна спостерігати в діяльності майже всіх органів державної влади.

Вплив ідеологічних факторів на рівень злочинності у сфері грального бізнесу безпосередньо залежить від рівня культури. Зайняття незаконним гральним бізнесом пов'язане з негативними наслідками зниження загального рівня культури та моральних критеріїв у суспільстві. Роль даного чинника в детермінації злочинності у сфері грального бізнесу полягає в тому, що відбувається формування серед покоління нинішньої молоді певного про шарку з підвищеними запитами, що живуть тільки сьогоднішнім днем і вважають можливим задоволення потреб будь-якими засобами. Ця молодь орієнтована на швидке досягнення успіху, має певну схильність до ризику, ділову хватку. При цьому низький рівень виявлення та розкриття реальних організаторів зайняття гральним бізнесом приводить до появи впевненості в безкарності подібних діянь, що в сукупності з можливістю вчинення подібних злочинів без ризику для життя створює додаткові передумови залучення до зайняття гральним бізнесом усе нових і нових осіб. Крім того, розповсюджується кримінальна субкультура.

Як відомо, людина – істота соціальна, тому велике значення для встановлення детермінаційного комплексу її злочинної поведінки

мають криміногенні фактори саме соціального порядку. Щодо психологічних факторів детермінації не можна обійти увагою основу виникнення та успішного існування грального бізнесу – азарт, який притаманний природі людини. Для грального бізнесу є типовими ситуації, коли особа припускає, або навіть знає, що стане жертвою злочину, але не може протистояти внутрішньому бажанню вчинити дії, які ймовірно чи точно призведуть до цього. Сам смисл незаконного грального бізнесу в тому, щоб використувати для отримання незаконних доходів від азарту – внутрішнього бажання відчувати певні гострі відчуття, можливість протистояння якому в ході азартної гри максимально знижується.

Об'єктивні та суб'єктивні фактори детермінації знаходяться в складній взаємодії та комплексно впливають на поведінку людини, схилиючи її у протиправний бік. Так, економічні детермінанти незаконного грального бізнесу породжують психологічну ситуацію в суспільстві, яка штовхає людей на протиправний шлях розв'язання своїх матеріальних проблем. Гральний бізнес є надприбутковим, що завжди буде приваблювати осіб, які для підвищення свого матеріального стану не зупиняються перед законодавчими заборонами. Отже, корисливий мотив завжди буде притаманний механізму детермінації зайняття незаконним гральним бізнесом. Таким чином, поділ детермінант злочинності у сфері грального бізнесу на об'єктивні та суб'єктивні має умовний характер, але це сприяє її аналізу та розробки на цій основі, економічних, політичних правових, організаційних заходів її подолання.

Список бібліографічних посилань

1. Майже 2 тисячі нелегальних закладів грального бізнесу працює в Україні // ЦЕНЗОР.НЕТ : сайт. URL: https://censor.net.ua/ua/video_news/3077893/mayije_2_tysyachi_nelegalnyh_zakladiv_gralnogo_biznesu_pratsyuje_v_ukrayini (дата звернення: 14.04.2019).

2. Цивірко К. Україна пообіцяла МВФ легалізувати гральний бізнес. Чи варто чекати цього в 2018 році? // 112.ua : сайт. URL: <https://ua.112.ua/statji/ukraina-poobitsiala-mvf-lehalizuvaty-hralnyi-biznes-chy-varto-chekaty-tsoho-v-2018-rotsi-458239.html> (дата звернення: 14.04.2019).

Одержано 19.04.2019

★